

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ВЛАСНИК :

ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ

АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

ИЗЛАЗИ :

СВАКОГ 1. ДАНА У МЕСЕЦУ НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ.

Цена је годишња 1 фор.; за Србију 2½ динара.

Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ИСТОРИЈА МУЗИКЕ У СТАРИХ И НОВИЈА МУЗИКА.

(Из Езерових „Естетичких писама.“)

(Свршетак.)

У самој природи већ, у благој клими, где су човечји гласови по себи чистији, јаснији и угоднији, лежи то, да је музика од вајкада цветала у топлијим земљама. У Португалској, Шпањолској, у јужној Француској, Италији и у Грчкој има још и сад свугде и по свим слојевима песме и свирке. Ту се чују веселе и умилне мелодије, а у северних су народа мелодије више туровне. Но у многим топлим земљама спречиле су друге прилике те се музика није развила.

На пиренејском полуострву највише је сметао притисак владе и инквизиција, у Грчкој тешко иго Османлија; у Италији пак, где су благи владоци, који су и сами љубили уметност, на сваки начин гледали да своје народе и материјално и морално унапреде, морала се музика нарочито у почетку XVI. века дићи до највишега ступња. Но и у северним земљама, нарочито у Низоземској, у Немачкој и у Чешкој било је тада много музике.

Ма да онда грла нису била тако чиста, певање само не тако лепо и не тако умил-

не мелодије, ипак се у песме тих народа умешала особена јачина осећаја, узвишеност мисли и морална чистоћа те тако тој уметности дала господствености и достојанства. Тако је одиста први мајстор новије музике, кога су и Талијанци поштовали и на њ се угледали, био Низоземац и звао се Орландо ди Ласо. У исто време живео је у Млецима Јосиф Зарлино. За ту двојицу се држи да су пронашли нову музику.

У седамнаестом веку најзад добије музика нов полет те се наскоро појави хармонија у својој највећој пуноћи и јачини. Палестрина, капелник у Риму, својим дивним композицијама наведе папу, да задржи црквену музику, коју је већ хтео да укине. Но уједно се проширило музици поље, јер сад је нису више као донде употребавали само на служби божјој, него су њом стали изражавати и весели светски живот и све богатство човечјих осећаја и страсти.

То су у позориштима чинили концерти. У операма се спојиле песма и инструмен-

тална музика да прикажу песничке радње. У концертима се више ишло за тим, да се по строго хармониским правилима вежбају како компонисте тако певачи у најразноврснијим мелодиским изналасцима па чак и у лукавим претеривањима. Концерти су добили име од талијанске речи concertare (натецати се), јер се у њима више инструментата некако упуштају у борбу. Узме се наиме какав главан мотив па га изводе више инструментата тако, да се сваки засебце чује но уједно га и остали прате.

Крај колоратура и другогa цифрања у концертним аријама наскоро би занемарена права песма; певало се само што је ванредно и вратоломно и наводили се слушаоци да тапшу несмисленим скоковима, каденцијама, прелазима или пасажама, у којих нема ни мисли ни осећаја.

Осим Талијанаца Леона Леонарда, Александра Скарлатија, Перголеза, Николе Пичинија из Напуља и Франческа Гаспаринија из Млетака у XVII. су веку Немци довели музику до највишега ступња савршенства. Хендел из Хале, који је живео и умро у Енглеској, Граун из Саксонске, оба славна са својих ораторија. Даље Севастијан Бах, музички директор у Лајпцигу, највећи мајстор на оргуљи и гласовиру. Његова четир сина достојно су заменили свог оца. За тим Глук, чије су опере прве показале све богатство инструменталне музике. Он је поправио рђави укус, који је био у клици; он је ослободио музику свих цифрарија и одвео је натраг до прости природе; он није хтео слушаоце своје да задивљује, доста му је било да их занесе. Нарочито је изобразио велике певаче и певачице.

За тим мајсторима дошла су три највећа музичара: Хајдн, Моцарт и Бетовен.

О тој тројци вели естетичар Хофман ово:

„Моцарт и Хајдн, творци садашње инструменталне музике, први су нам показали уметност у пуном јој чару; а ко их је ту са пуно љубави гледао и продро у најунутрашњије им биће, јесте — Бетовен. Инструменталне композиције све тројице предиспу истим романтичним духом, који лежи у том, што се једнако чврсто схвати

особено биће уметности. Но карактер њихових композиција опазно се разликује.

У Хајдновим композицијама влада израз детињске ведре душе. Његове нас симфоније одводе у непрегледне зелене гајеве, у веселу шарену тишму срећних људи. Момци и девојке пролазе крај нас играјући коло; весела деца иза дрвећа и ружина бокора бацају се несташно цвећем. Живот пун блаженства, као но пре праотачкога греха, у вечитој младости; нема јада, нема бола, тек само слатка, сетна чежња за љубљеним ликом, који у даљини лебди у сјају вечерњег руменила, не приближује се, не нестаје, па док је он ту, не смрква се, јер је то вечерње руменило, од којегa се засјали и брег и дуг.

Моцарт нас уводи у дубљине духовског света. Наилази страх па нас, али нас не мучи те само слутимо нешто. Љубав и сета звуче у дивним духовским гласовима, ноћ се разилази у светлу скрлетну сјају, али у неисказаној чежњи лутамо за ликовима, што, весело нас мамећи у своје коло, кроз облаке лете у вечитој игри по сферама.

Тако нам и Бетовенова инструментална музика отвара свет големога и неизмернога. Кроз глуху ноћ тога света продиру врели зраци те опажамо циновске ликове, како горе доле лебде, све тешње и тешње нас опкољавају па нас најзад униште; но то је бол бескрајне чежње, у којој свака радост дигавши се брзо кликтавим гласовима, пада и пропада и само у том болу, који љубав, наду, радост прождирући не утамаљујући хоће груди наше да растргне пуногласним сазвуком свију страсти, живимо даље и занесени смо виловњаци!

Романтични је укус редак, још ређи је романтични таленат; с тога их има тако мало, који уму да захвате у ону лиру, чији звук отвара дивни свет романтичнога.

Хајдн схваћа оно човечје у човјечјем животу романтично; с тога је он за већину схватљивији.

Бетовенова музика подиже полуге страха, грозне, ужаса и бола те буди баш ону бескрајну чежњу, која је биће романтике. С тога је он чисто романтичан компониста и можда је отуда, што му мање полази за руком вокална музика, која не припушта

карактер неодређене чежње него речима приказује одређене афекте као такве, које човек осети у свету онога што је бескрајно.

Ко хоће да сазна што више о музичко-историским фактима, која допиру до садашњости, томе нека су препоручена музичко-историска предавања Вилхелма Лангханса и музичке историје Наумана, Рајсмана и

Домера. Ту ће наћи зрео суд о матадорима новије талијанске и француске музике и тачне информације о романтичарима: Шпорру, Веберу, Маршнеру, Менделсону и Шуману, о Мајерберу и Листу, о новом оперном правцу Рихарда Вагнера, и о великим композиторима песама, о Шуберту, Роберту Францу, Корнелијусу и Брамсу.

СВЕТИ ПРОРОК ИЛИЈА.

Као што се зна, пророци су живели пре Христа и они су у оно доба били најученији људи; ал били су уједно и велики родољуби, па су свом снагом радили, особито јудејски пророци, да се у народу очува једнобоштво, или поштовање и веровање у једног и истинитог Бога, јер је у оно доба скоро међу свима старим народима владало идолопоклонство или многобоштво. Суседни народи привлачили су примером својим и јеврејски, једнобожачки народ, те су и они час по падали у идолопоклонство, а пророци су речитошћу и чудесима божијим отвраћали га од те заблуде. Но од свију пророка јудејских највише је и најревностије делао на том пророк Илија, да се очува у његовом народу право и чисто богоштовање. У његово време владао је над јудејским народом Ахав, најгори цар, који је једнако наваљивао, да се народ поврати на идолопоклонство; па да би олакшао тај корак, даде сазидати храм идолу Валу те нагони народ, да се том идолу клања и да му жртве приноси. Пророк Илија јуначки изађе пред цара и тражио је, да се идол уклони, иначе попрети, да неће киша ни роса дотле падати на земљу, док он не рекне. За ову дрскост Илијину науми цар, да га смакне са света, а Илија то дозна па се уклони на далеко у некој дивљој пустињи. Али као што рече, тако и би; кише никако, потоци се исушили, глад настушила и народ и марва поче скапавати од глади, па и на самог пророка Илију наиђу ти зли дани; и да не би умро од глади и жеђи, пријави му се Бог и одведе га некој честитој а сиротој удовици, да га изхрани, док киша не падне. У св.

писму казује се, да је Бог тако наредио, да сачува и ону добру и честиту удовицу са њеним синчићем, а и пророка Илију, да не умру од глади, па је удовица та трошила брашно и јело, а Бог је то накормио њој, те није могло нестати у ње хране, ма да је трошила, све док није извршена воља Господња.

Три и по године није падала киша у оне крајева, где је тај идолопоклонички и неваљали цар Ахав живео и земља је поцрнила, јер ни травке ни дрвцета зелена не беше и у такој великој несрећи сети се једном народ израиљски правога Бога, који даје и росу и кишу, те се Богу сажали и пошље Илију цару Ахаву, да га сад позове, да приђе једном и истинитом Богу. Кад Ахав угледа Илију рећи ће: „А, ти ли си тај, што толику несрећу навуче на мој народ?“ — „Не ја, одговори Илија, но ти и твој дом, јер погазисте божије заповеди и одосте за Валом. Него пошљи слуге и сазови сав народ Израиљски, па нека дођу овако још и 450 валових пророка, па да видимо, ко је прави Бог. Ахав послуша и учини то. Кад се искупио народ и пророци, проговори Илија: „Зашто храмљете тако дуго на обе ноге? Ако верујете у једног истинитог Бога, а ви се држите њега, ако ли Вала, а ви се тога држите! — Ево да видимо, које је прави Бог. Ја сам овде један пророк божији, а валових има ту 450. Доведите нам два вола, па нека они изаберу кога хоће, нека га закољу, исеку и на жртвеник метну а ја ћу другог, па да ни једни не потпале дрва, и нека моле они свог бога Вала, а ја ћу мог Бога, па који бог запали дрва,

оно нек буде наш Бог.“ На то пристану сви, и валови пророци метну свог вола на жртвеник и мољаху се све од јутра до подне, да им пусти ватру, ал не послуша их. Продуже они молитве своје и даље све до вечера, али никакве помоћи. Сад пророк Илија стаде молити Бога овим речма: „Господе боже Авраамов, Исаков и Јаковљев! покажи данас, да си ти Бог Израиљев, а ја твој слуга; послушај ме Господе, да овај народ позна, да си ти, о Господе, један једини Бог, па да се срца њихова опет к теби поврате.“ И гле, паде варница из неба и запали дрва на жртвенику. Народ видевши то чудо, поверова у Бога и повиче: „Господ је Бог!“ И тако се наставањем св. пророка Илије и божјим чудом опет поврати народ једном и истинит м Богу. После тог је на брзо, по молитви пророка Илије, пустио Бог народу и земљи Израиљској обилну и бујну кишу, те се опет зазелене поља и народ и марва оживе и разведри лице своје.

Св. Илија је још један грех Ахавов казнио и опоменуо га, да се чува греха, јер ће зло проћи. Тако цар Ахав зажели једном да купи виноград неког грађанина Навутеја, па да ту прошири своју палату, која је била близу тог винограда; ал грађанин тај нехтеде ништо да прода то, јер му је то било наслеђство од оца и дедова; и Ахав се ожалости, што не може да изведе своју намеру. Жена га Језавеља посрами за то, велећи: „Какав си ми ти цар, кад ниси кадар ни с једним човеком да изведеш вољу твоју, ја ћу ти виноград добити“, па онда сама у име цара написа писмо судијама, запечати га царским печатом, па га оправи. А у писму је позвала судије, да нађу два неваљалца, који ће сведочити на Навутеја, да је црпсао бога и цара, па да га изведу напоље и да га, по тадашњим законима, камењем утку.

Судије тако и учише, Навутеја погубе и пси су му крв локали. Онда Језавеља дође Ахаву и рече: „Сад иди и узми виноград Навутејов, без крајцаре, кад ти га није хтео продати; он не живи више.“ Ахав се на то мало ожалости, ал опет отиде, да ради у винограду; а Илија му оде у виноград и рече: „Зар ћеш као убијца, да наследиш ову земљу? Не знаш, да ће пси локати и твоју крв као Навутејову, а Језавељу ћу пси прождерати.“ Тако се и збуде. После две године врати се Ахав јако рањен из једног рата, те му је крв цурила кроз кола, која су га носила, а пси су ишли за колима и лизали крв његову. Од тих рана умре Ахав још исти дан, и нови цар уђе са славом у варош. Језавеља чувши, да ће нов цар доћи, очешља се, набели и накивђури, па се нагне така на прозор, да гледа улазак, а нови цар, кад је виде таку, заповеди слугама, да је баце доле; слуге је вуру и крв се проспе; пси дођу полижу крв, а тело јој поједу, те сутра дан, кад је послао цар, да се сахрани тело, нису нашли од ње само главу ноге и руке, а остало су пси растргли и развукли. Тако се испуне речи Илијине и казан божија изврши за учињену неправду над Навутејем.

Старе св. књиге веле, да је Бог светог Илију вијором жива узео к себи и однео га на небо на ватрени коли и коњи.

Света наша православна црква примила је овог угодника божијег међу своје светитеље и слави га сваке године 20. јулија (1. августа). Многе наше породице узеле су овог светитеља за свог домаћег патрона, па смо хтели њима и осталом народу нашем да прикажемо живот овог угодника божијег из старог завета, за чије су име у народу многе гатке привезане, а које овим треба да се збришу и обеснаже.

СПОМЕНИК СВЕТОМ САВИ.

Под председништвом митрополита Србије, г. Михајла, образовао се у Београду нарочити одбор, саставио правила за подизање

храма на Врачару, у спомен првог просветитеља и учитеља св. Саве. На ту цел су издали проглас на сав српски народ, по-

живајући га, да пружи своје прилоге на подизање храма овом великом божијем угоднику и добротвору српског и хришћанског народа.

Ово је за нас Србе тако племенита и узвишена ствар, да не би ваљало да изостане ни један Србин па ни Српкиња а да свој дарак не принесе, јер смо, сви без разлике, дужни највише захвале и највеће поштовање указати оном, који нас је духовно водио кроз толике беде и невоље седам пуних векова и одржао нас до данас верне и одане његовој светој науци.

У то име доносимо овде исти проглас:

Браћо Срби и сестре Српкиње.

Добри Хришћани!

Српски је народ одавна желео, да своје првом учитељу и просветитељу — светом Сави, подигне храм на Врачару. Ова племенита жеља почела је да се остварује. Склопљени одбор од највићевских људи из свију сталежа, предузео је да руководи том жељом свеколиког Српства. На здравом, узвишеном, лепом и угледном месту, на Врачару, који је историјом обележен, као оно кобно место, на коме су спаљене мошти светитеља Саве и по коме се разнео свети, мученички прах великога Србина и просветитеља српског, подигнута је привремена црквица 27. априла прошле године, као на дан триста годишњег спомена на спаљене мошти светитељеве, ова је црквица нашим свештеностима освећена у присуству Њ. Величанства краља Александра и многобројног народа.

Ко год је био присутан освећењу ове црквице на Савинцу, или је са стране посматрао величанствену литију, упућену оном месту, где се мисли подићи велики храм — достојан споменик просветитељу српском, тај је видео са колико оданости, чисте љубави и побожности приступају београђани томе важном и благодарном предузећу. — Одбор је после тога саставио правила, која су и потврђена, али све то тек је само први корак, на коме не треба да се стане.

Подизање овог храма треба да буде дело свеколиког народа српског, као што

је живот и рад светитеља српског — Немањића Саве, посвећен био великом народу својем.

Свети Сава је оставио дворе свога оца, Немање, презрео светску славу и уживање, да би послужио општој, светој идеји и узвишеним интересима целе српске државе и свете српске православне цркве. Овај свети задатак испунио је свети Сава у свој потпуности његовој. И српска држава и света српска црква дугује вечиту благодарност овоме великоме и светом Србину и првом поглавару српске цркве. Народна скупштина знајући, колика је заслуга светога Саве на државном и религијском пољу у српском народу, решила је, да се за задужбину св. Сави изда из државне касе 100 хиљада динара. Али то није доста.

И на вас, добри племенити Срби и Српкиње, чије патриотске груди загревају идеали српски, и на вас, благодарни потомци Немањине државе, апелујемо ми, да обилатим прилозима својим потпомогнете ово предузеће, како би се што скорије започео и довршио тај видљиви споменик, који ће сведочити и о заслужном великом Србину, првом архијепископу српском, светитељу Сави, и о благодарном потомству, које незаборавља своје заслужне људе.

Велика и заслужна дела светога Саве ми не спомињемо овде, јер су она позната свима, али ви, побожни и добри Срби и Српкиње и други пријатељи и поштоваоци великих заслуга светога Саве, на чију милосрдну и добротворну руку главни одбор рачуна, немојте заборавити, да је свети Сава цео свој живот посветио народу српском и цркви православној; не губите из вида, да је просветитељ српски и за живота био носилац оних узвишених идеала верских и националних, којима се и данас одушевљавамо, а да је и после смрти светитељ био бедем Српства, сведочи она љубав, којом су га наши преци обасипали. Кости слављенога светитеља спаљене су и развејан његов свети прах на Врачару, држећи онда, да прах тога љубљенога свеца не може више послужити као будилник српске мисли и патриотских осећаја.

Но љубав према нашем просветитељу, и

патриотски осећаји нас, благодарних потомака, треба да покажу, да ће из праха тога понићи величанствени храм онеме великоме и светом Србину, око чијих се костију скупљаху наши потлачени преци, да се изјадају један другоме, и да мисле о слободнијим и срећнијим данима српскога рода.

Обраћајући се овим свима вама патриотама и побожним Србима и Српкињама, као и другим пријатељима и апелујући на ваше племенито и богољубиво срце и дарежљиву руку, одбор вас моли, да похитате са својим прилозима, како би се ускорио рад око подизања храма — достојног споменика светоме Сави, великом божијом угоднику и добротвору српског и хришћанског народа.

И ми, председник главног одбора, и

првопрестолник свете српске цркве у краљевини, молимо све и свакога, да приме љубављу овај позив главног одбора и, покренути побожним осећајем хришћанске душе, помогну, да се оствари племенита жеља благодарности према добротвору српског народа и свете православне цркве.

А с љубављу и молитвом призивљемо божији благослов свима приложницима, желећи свакоме, да га штити и усрећи велика милост божија.

Мир браћи и сестрама, драгој деци цркве од

У Београду, 31. марта 1896. г.

Архијепскопа београдског и митрополита Србије

Михаила

председника главног одбора.

† ЈЕВТА М. ПАВЛОВИЋ.

Са осећајима дубоког поштовања и неизмерне захвалности срећни смо да забележимо овде један величанствен пример ретке племенитости и узоритог добротинства.

Преkjуче, након четрдесет дана, од како је преминуо наш уважени саграђанин Јевта М. Павловић, отворен је и прочитан његов тестамент. Врли покојник оставио је као „легат“ Београдској трговачкој омладини, своју великолепну, троспратну кућу у Кнез Михајловој и Милановој улици у Београду, чија вредност премаша преко три стотине хиљада (300.000) динара.

Дугогодишњи примерни трговац, основалац једне од најугледнијих и врло чувене фирме, племенити покојник је кроз цео живот свој радио и текао не само тековине ради, већ да по себи остави необориви споменик бићу и имену својему; да се на рад његов и тековину његову на-

„Благо томе ко довијек живи,
Имао се рашта и родити!“

стави рад трговачког подмлатка, достојног уздања српске трговине. Овакав његов значајни легат биће један нови, али најпоузданији темељац за будући рад Београдске трговачке омладине и најсигурније јемство за њен вечити живот и успешан рад, на корист српске трговине, па следствено и на бољитак наше домовине.

Како је пролазан и тапш овај кратки живот земаљски! Па ипак, како га велике душе и племенита срца могу учинити плодним и корисним! Нека би овај пример узвишеног покојника служио за углед свима онима, којима је Свевишњи поред земаљских блага подарио и благо: љубав према ближњем и љубав према добру и срећи својих следбеника.

Шта су сви мраморни и хладни споменици према споменику, који је себи подигао неумрли покојник? Он је у срцима

данашње омладине и у срцима свију омладинских поколења урезао дубок и неизгладими спомен сећања, захвалности и поштовања, а код пријатеља омладине, који познају и цене усталачки рад њен, изазвао

је осећаје примерног дивљења и трајног признања.

Слава ти узоре српских трговаца!

Хвала ти бесмртни добротворе београдске трговачке омладине.

Д О П И С.

Суботица.* (Беседа добротворне задруге.)
Наша је беседа од фебруара месеца о. г. лепо описана у свима овдашњим листовима, али те листове слабо чита наша шира публика, па сам рада да чује о њој похвале и наш „Женски Свет“ и његова публика.

Наш Чика-Стева признат је говорник; па и овога вечера није ни себе ни нас постидео. Удесно је тако свој говор, да је задовољио и несрпску публику, те му је тапшала и довикивала: живео, што је и заслужио.!

Од свирачица очарала нас Јованка Коњовићева. Већ њена мила и љупка појава задобија, а кад још гудалом загуди, пара нам чисто срце милим звуцима својим.

Друга мила појава беше на овој беседи гђа Вуја Недељковићка, што је својим пријатним и извезбанам гласом, измамила опште допадање.

Најчаробнија појава са ове беседе беше гђица Анђелија Павловићева из Панчева, која је свирком својом изазвала изненађење Гђица

Анђелија не свира само да осваја и плени, она привлачи к себи свог човека да с њоме заједно осећа и ужива. Њена је свирка мека, гипка, умилјата, као мајчина душа, кад грли и љуби своје чедо драго. Морамо признати, да је ова свирка оставила на суботичку публику трајне и миле успомене.

Ако ћемо прави да будемо, онда морамо оплести венац признања и нашој Даници Коњовићевој, која је свагда готова била, да свој дар драговољно пружи на олтар нашој племенитој цели. Она је на нашој беседи ступила у девојачки живот; а сад се на нашој беседи и опретила од публике, која ју је тако радо слушала, и отишла у нове завичаје милог војна свог, да опет чини добра Српску и народу. Нека је и у нов живот прати општа љубав и благослов који је и заслужила. Живела!

Фрању Гала, нашег неуморног помагача и признатог вештака не знамо ми ни оценити; ми само можемо похвалити ту оданост и љубав, којом тај човек наше друштво задужује, да нас је обвезао за сва времена Слава му! Е.

*) Због вагомиланог материјала задоцнио је мало овај допис. Уредн.

БЕЛЕШКЕ.

ИЗ ШКОЛЕ.

Медицински факултет у Паризу, добио је од госпође Одифре 800.000 франака поклона, и наредила је, да се први приход од 24.000 франака, који ће носити овај поклон, даде у име на граде оном, који изнађе лек против турбегуле (јектике.)

ИЗ ДРУШТВА.

Земуњкиње су имале други дан Ускрса о. г. свој први састанак за установљење добротворне задруге, где су усвојили правила за удружење.

Задруга против пијанства и псовања. У Шајкашкој (у Бачкој) поникла је ове године нова задруга Срба; чији се чланови заверили, да неће пити силовита пића, да неће псовати и друга

зла чинити Овака завера постоји, како „Српство“ јавља и у Вршцу, а ваљало би их дизати по свим нашим местима, јер ракија, па сад и пиво већ, уби нас морално и материјално. Ево лена поља за добре свештенике и учитеље.

Белоцркванке су приредиле забаву 31. марта о. г. у корист своје благајне, која је сјајно испала.

Дубровкиње су приредиле 13. (25.) априла о. г. „беседу с игранком“ у корист своје благајне и уз суделовање срп. певачког друштва „Слоге.“ На овој беседи приказао се и нов комад: „Теткина наследница“ од А. П. Родољуба, и изигравали се ручни радови, што су приложиле за ту цел Српкиње Дубровкиње.

Загребкиње су имале свој први састанак, као добротворна задруга, 20. априла (2. маја) ов. год.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Гојење ћурака. Непрестано се могу чути жалбе, како се ћурићи мучно подижу, јер су врло осетљиви. По искуствима једнога практичара, који се 20 година занима одгајивањем ћурака, па и гојењем, посао овај као да не мора бити тако тежак и ризичан. Ваља, вели, обратити довољну пажњу на храњење и неговање, а у гојењу постигао је сигуран успех на овај начин. На три недеље пре клања очистио је добро кокошар, где се ћурке затварају, па је растурио по поду чистог песка и пепела, а преко тога нанео простирке од са свим суве сламе. За тим је наместио повисока јасла, а поврх ових један гвозден лонац за воду. После се утерају ћурке и наместе мотке за седање. У јасла се сваки дан меће овас, пошто се она претходно лепо очисте, а исто се тако и вода мења у суду. Сламу ваља сваког трећег дана изчистити, па опет нову подастрти; само овај посао ваља полако радити, да ћурке не плаши. Управо било би доста и две недеље, да се ћурке погоје, али се оне тешко привикну на затвор, па тек истом трећег или четвртог дана почну редовно јести. На овај начин могу се добити лепо угојене ћурке, с месом у погледу на луксуз и нежност влакана са свим без мане. 17·5 килограма овса доста је на једног ћурана; а где је овас скуп може се мешати по пола с кукурузом.

„Т.“

РАЗНО.

Милениумска прослава наше отаџбине прослављена је 27. априла (9. маја) о. г. у свима новосадским школама Претходно су држана благодаренија у свима црквама, где су деца, свака у својој цркви, присуствовала, а за тим је било сходних говора, песама и декламација у обе вел. гимназије, у свим грађанским и основним школама. Деца ће се, за цело, радо сећати на ту ретку светковину.

Арса Пајевић, књиџар, приложио је цео добитак своје књиџице: „Мала Споменица из Русије“ на фонд дра Ђорђа Натошевића, којим рукује и на своје цели троши „Српски учитељски конвикт у Новом Саду“. Тај добитак износи до сад 200 фор. а. вр. Слава му!

Добротвори. У Гилану у Старој Србији поклонили су својој ерпској школи један део свога имања браћа Никола и Таца Ђорђевићи и сестра им Сара Јовановићка. Живели!

Ѓђа Настасија супруга г. Живка Давидовића држав. саветника у миру поклонила је своје имање што лежи у селу Малог Мокрог Луга школи дотичног села. Слава јој!

Споменик Јовану Стерији Поповићу. Српска православна цркв. општина вршачка издала је проглас на народ, којим га позива, да шиље прилоге за подизање споменика заслужном књижевнику и сину вршачком пок. Јовану Стерији-Поповићу. Прилози се шаљу председништву срп. православ. црквене општине у Вршцу, о чему ће се у своје време издати јаван рачун.

Покојни Јован Стерија Поповић тако је познат нашем свету његовим: Даворјем, Кир-Јањом, Покондиреном тиквом, Злом женом и т. д. да не треба много речи трошити у његову славу, те ми се надамо, да ће наш свет топло пригрлити ту мисао и приложити, шта ко може.

Осек за своје учитеље. Познато је, да још једини српски вероисповедни учитељи у краљевини Хрватској и Славонији немају осигуране мировине, те са зебњом помишљају на крај свога живота, јер виде незбринуту дечицу и очекују празним рукама старачку немоћ. Осечка срп. православна цркв. општина увидела је ту страхову својих учитеља, па је из своје побуде решила, да оснује за своје учитеље зассбан мировински фонд и положила као основу 2500 ф. и

решила још, да ће и у будуће сваке године прилагати у тај фонд по 600 ф. Нека је слава такој општини!

Становништво кр. Србије. По попису, који

је почетком ове 1896. г. учињен у Србију, нашло се, да има свега: 2,341.408 становника. По томе је порастао број за пет година са: 152.192 особе.

ПЕСНИШТВО.

МОЈОЈ СОФИЈИ.

(На рођен дан јој.)

Данас ти је чедо драго
Двадесет година!
Кад' те мени Бога даде
После првог сина.

Алем-камен ти си мени
Увек досад била,
И од сале остаћеш ми
Моја дична вила!

Па још сада, кад у Српству.
Уз драгана твога
Кућу кућаш, поред зета
Обилића мога.

Срећна била! дуговечна
Кикићева млада,
Бога молим, да никада
Не имала јада!

У Т. Кањижи 6 марта 1896.

Миљеноме српском роду
Буди дична кћери!
Нек' те брачна срећа прати
У највећој мери.

Слушај војна, — и он тебе
Као драгаи љубу;
Положите темељ јаки
Живота вам стубу!

Сијнула је зора среће
Брачнога вам жића,
Дочекали здрави чили
Чопорак пилића!

* * *

То ти жели чедо, — тата
Из дубине душе!
Све сам реко што сам хтео
Па куда ћеш више!

Паја Димитријевић,
(твој тата.)

СПОМЕН.

Када ме млада нестане у свету
Кад с лире моје задњи јекне звон,
Сети се на ме, лепо лане моје,
И тихо реци, то је био он!

Помни мнџ!
Ја иду далеко, далеко,
Прощај дорогал. А. III—66

Јов. А. Дучић.

„Њ О Ј.“

Претисла ми туга, моје болне груди
Што т' не рекох да те моје срце љуби,
Што допусти, да ми моје сунце зађе,
Моје срце мира, никад да не нађе.

У шетњу кад одем, још те ми је горе
Ту се тужне мисли, с' мојим срцем боре,
Јер ово је место, првога састанка
Па, ово је место, тужнога растанка.

Ој ти цвеће мило, а пупољци мали
Тешки су ми јади, срце обхрвали,
Куд год се окренем, видим цвеће разно
Али срце моје, тужно је и празно.

Оно јадно оће за њом да се крене
Само да угледа, смеће очи њене,
Ох тражићу пута, што мањи и краћи
Што пре да је могу видети и наћи.

Да ли ће ти проћи, тада срдња твоја?
Да л' љу смети рећи, јеси л' мицо моја,
И за ово до сад, срце ми се каје
Што оставих тебе, у далеке краје.

Зајечар.

Ј. Ћ.

У СПОМЕНИЦУ

— ПОСЕСТРИМИ КАЊИ. —

На твоје папиру,
У тихоме миру
Ретке ове пишем,
А Србинством дишем..

И сјећам се сећам
Оног кобног дана —
И сјећам се оног
Тужног Видовдана..

И сећам се славне
Круне Душанове,
И сјећам се борбе,
Борбе Србинове.

У сјећању душа
Зажели ми тада:
Да осветим она
Српска чемер — јада...

Бос. Петровац, 9. II. 1896.

Да дочекам данак,
Данак свете борбе —
Да на олтар панем
Србинске слободе,

А ја када панем
Од рана и муке
Да ми мелем твоје
Привијају руке;

Да ми вином хладним
Толиш срца жеђу,
Да ми твоје р'јечи
Преко срца пр'јеђу...

Ох!... та куда би више?
— То је доста селе!

Дочекати жељне
Србу данке — бјеле!..

Богдан Крајишник.

ЗАБАВА.

МАТИ.

(Свршетак.)

У свакидањем додиру и разговору с њом, упознао сам њену племенитост и карактер, што сам иначе код мало њих виђао. Пред лепих страна и особина; учини ми се, да има једну махну,

која ми се никако није допадала. Себичност је код ње избијала јако, бар тако се мени чинило, али сам о томе ћутао. Једном она сама поведе о томе разговор.

— Вама се чини, докторе, да сам ја себична и да је то мој егоизам, што очајавам кад помислим, да нећу више видети сунца и бела дана. Али, драги докторе, није то егоизам. Не због мене, него због мојих малих желим да прогледам. Моја је ћерка сад од шест година, па зар да је сад више не видим? Ко ће сад да васпитава моју децу? Зар ћу моћи ја, ако ми се црна ноћ за свагда навуче на очи? Помисао, да ће моја деца, поред живе матере, бити сирота, доводи ме у очајање, што ви називате егоизам. Покрије лица рукама и стаде горко плакати.

— Повратите ми вид, или ми пружите отрова, да свршим с овим животом, а кад друга узме моје место, залечиће ране Виљему.

Сад сам тек упознао праву мајку и љубав њену према мужу и деци. Корео сам себе, што сам то сматрао као егоизам. Та то је света и велика љубав материна према деци.

Одсудни и критични дан дође. Болесница је показивала толико снаге и присебности, да смо се сви чудили и дивили. Била је нешто бледа и кад је професор С. поче тешити, одговори му она усиљено смешећи:

— Захваљујем вам, господине докторе, али немојте ме тешити и храбрити, излишно је. Мирне душе поверавам вам свој живот.

Пружи руку мужу и рече:

— Иди, драги и забављај се с децом, око мене су све добри људи, немој се бојати ништа.

— Не, то не могу чинити.

— А ти остани у предсобљу, операција неће дуго трајати и стиште му руку.

Виљему се очи наводнише. Удали се из собе, да не би својим присуством узнемиривао болесницу.

Болесница ни за тренут није изгубила своју присебност. Професор С. највећом нежношћу и вештином радио је. Операција је срећно испала. Везаним очима одведе професор болесницу у мрачну собу, а на лицу му се огледаше радост, што је болесница спасена. Отрчим Виљему и рекнем му, да му је госпа спасена, он хтеде силом да утрчи у собу својој љубљеној жени, али га ја задржим.

— Умири се, пријатељу, немој наглити, јер какав већи потрес могао би све покварити. Данас не можеш ићи њој, она мора бити сасвим мирна.

Виљем увиде, да имам право и обећа ми, да ће бити миран, али само да му допустим да

оде жени. Одведем га у мрачну собу, он клече поред њене постеље, пољуби је у руку и поче:

— Хедвиго, ти си спасена.

— Јесте, драги мој, одговори она смешећи. Нека је вечита хвала свевишњем творцу, што сам дочекала овај тренутак. Сваки ће ми дан бити читава вечност, док вас опет не будем могла видети.

— Само стрпљење, и опет стрпљење, па ће те сасвим оздравити, упаднем у реч. Ни најмања светлост несме да допре до вас. Завој на очима несмете ни пошто дирати, нити скидати, јер иначе све је изгубљено. А осим тога морате бити у миру и тишини, само под тим условима оздравиће те и спашће те се.

— Све ћу чинити, као што ми заповедате, одговори она. И одржала је реч. А као награду за то, допустио сам, да у мом присуству смеју и деца улазити у њену собу, с тога је она највећим нестрпљењем очекивала мој долазак, да само може чути и загрлити милу децу.

Но и то није дуго трајало.

— Идуће ноћи пробуди ме жестоко и силно звоњење на мојим вратима. Отворим их а у собу уђе послужитељ из хотела. Уплашим се, да се није болесници каква несрећа догодила. Слуга ми пружи писмо од Виљема, брзо га отворим и прочитам молбу Виљему, да таки дођем, јер му је дете, мали Драгутин, болан. Већ од неколико дана тужи се и вајка, да му није добро, а ноћас је болест окренула на горе.

Брзо се обучем и одем. Затекао сам малог у јакој грозници. Брзо учиним нужне припреме и заповедим Виљему, да болесници о томе ништа не говори. Рекнем, да ћу рано у јутру доћи, опростим се и одем. Кад сам у јутру дошао, на свој велики ужас и страх видим, да је болест узела велика маха. Дете је лежало у дифтеритису, а сад поче и шарлах да се појављује. Нисам знао шта да чиним, опасност је врло велика, а слаба нада, да ће се моћи помоћи.

Виљем је изгледао као луд и кршио је руке.

— Шта да чиним? Шта да кажемо болесници? упита ме очајно.

— Госпи не смеш ништа споменути, ако ти је мио њезин живот, одговорим.

Но није било лако затајати болест детињу. Деца су пре сваки пут са мном улазила у собу, па и Драгутин, а сад одједанпут њега нема. То узнемири болесницу, те брижно упита:

— Где је Драгутин, зашто није дошао?

Виљем одговори :

— Био је неучтив и немиран, те за казну несме данас доћи.

— Па и мене зар оћеш да казниш Виљеме? одговори болесница. Али ја сам се добро и ваљано владала; је ли тако господине докторе? Доведи ми дете, немој ми ускратити ту радост и уживање, а ја ћу га сама казнити и посаветовати.

— Није вајде, морам вам рећи истину, милостива. Драгутину данас није добро, заладнео је, те сам наредио да легне.

Болесница се трже и подиже.

— Шта рекосте? Драгутин је болестан? Ви кријете од мене. Реците ми све. Да није опасно болестан?

— Али молим вас, милостива. Каква су то питања и шта вам пада на ум. Та дете је јуче било овде, па је немогуће да се опасно разболело. Мало кашље и ништа више.

— Дајте ми поштену реч, докторе, да није ништа друго до само кашаљ. При тим речима ухвати ме за руку.

Нисам знао шта да одговорим.

— Дакле, докторе, вашу поштену реч!

Колебао сам се, шта да радим, најпосле одговорим :

— На моју поштену реч, милостива, Драгутину није ништа друго, но је мало заладнео.

Заладнео, заладнео! поче она. Знам ја врло добро, од тога су врло многа деца умрла. Ви љеме, ја морам дете видети.

Ухватим је за руку и рећем озбиљно:

— Ваша се жеља, милостива, не може испунити, забрањујем вам, да даље о томе говорите. Зар да цео наш труд и посао буде узалудан? Зар вам није мио очњи вид? Или зар оћете да га изгубите сасвим? Најмања несмотреност, па ћете остати слепа до века. Опростите, али то је велика лудорија.

— Добро, али закуните се, да моје дете није у опасности.

— Није мој обичај да се заклињем под морањем, али вас уверавам, и кад би био случај, да је ваше дете у опасности, не би могло бољу негу имати, него што би код мене имало. Али о томе не може сад бити ни говора. Ви имате дужности. Имате мужа, децу, те из тог разлога не смете несмотрено и неразвишено све на коцку ставити. Заповедам вам, да будете мирни и да не скидате завој с очију, јер је онда све изгубљено.

Мој енергични протест и говор поможе, болесница се спусти на јастук и умири се. За тим рече:

— Виљеме, иди код детета.

Виљем се удали, а ја почнем тише говорити:

— Опростите ми, милостива, али као пријатељ вашег мужа и ваш, морам тако да говорим. Сиромас Виљем, за ово неколика дана изнемогао је сасвим. Изгледа за десет година старији. Па зар оћете и желите да му срећу убијете Вашом наглошћу? Та он гледа на дан и час вашег оздрављења, као у сунце. Немојте му срећу убијати!

Виљем се указа на врати и очајно ми да знак руком.

— Сад, милостива, будите мирни, а ја идем у Виљемову собу, да попушимо по једну.

Но није ми било до пушења. Болест детиња узимала је све више маха. Дисање му је било све слабије и слабије, гушило га је. Да не би сва одговорност пала на мене, брзо дозовем једног свог колегу, који одмах дође.

Кад сам се вратно госпои затечем је у највећем узбуђењу и очајању.

— Докторе! повиче она. Знам. Дете има шарлах. Служавка ми је рекла! Зашто ми нисте хтели рећи? Зашто сте ћутали? Ала сте свирепи и немилостиви! Моје јадно дете, ваља да се бори душом, а ја морам овде да лежим; да га не видим, не надгледам и не негујем. Материна нега права је нега, и она ће га спасти.

— Али милостива, шарлах није тако опасна и страшна болест. Свако дете мора да лежи и болује од шарлаха. Дете ће оздравити, али губитак вашег вида, не би се дао надокнадити. Помислите само, да слепа мати . . .

— . . . више вреди него саможива и немарна, прекиде ме она. Упамтите господине докторе, мати, која мирно лежи у постељи и чува себе, а дете јој се с душом бори и неће да га надгледа и негује, та мати нема срца, нема душе ни љубави према својој деци. Така мати није достојна, да јој Бог чува дете.

Тешком муком пође ми за руком, да је у неколико умирим. Кад сам се удалио од ње и ушао у детињу собу, мој колега већ је дошао. Одмах се латимо посла, али одједанпут нас прекиде неки јаук и врисак. Окренем се, а на врати је стајала болесница. Бледа и дркћући по целом телу стајала је, руку је држала пред очима и гледала нас као убице, који ће да уморе и убију

њено чедо. Завој с очију скидала је и бацила, од страха и узбуђења није могла ни речи да проговори.

— Ви овде!? повичем ја и потрчим њој. У место одговора, снажно ме одгурне.

— Ви држите лечнички савет! повиче она. Знала сам, да је опасност тако велика. Дакле нема више помоћи? Полети болничкој постељи детињој и повиче:

— Чедо моје слатко, ево твоје мајке, не бој се, Бог ми је поклонио вид, да те још једанпут видим. Погледај ме! Ја сам твоја мајка, не бој се, остаћу код тебе. Ја ћу те спасти и избавити. Мојим дисањем, мојим сопственим животом искупићу твој. Нека ослепим, не треба ми вид, само ти да ми оздравиш. Ти ћеш ми бити вид, сунце, све и сва . . .

Удивљено и немо смо посматрали овај причиничког

зор. Нико ни речи да проговори. Мати је обгрлила боно чедо и љубила га је непрестано. Затим се окрете нама и ушита нас мирно и ладнокрвно:

Господо, заповедајте и реците ми, шта да чиним, да спасем своје чедо?

*

Дете је оздравило.

Мати је седела на кревету поред њега и никаква сила не би је могла уклонити оданде. Готово ванприродан труд, материнска љубав и најбрижљивија нега победи болест и дете се подиже, док наши реценти и лекови показују сасвим бледу слику. Топла и врела материнска љубав победила је бољу и повратила детету живот.

Дете је оздравило, али мати остаде вечито слена.

Љубивој.

Ж Е Н А.

— Прича — с мађарског.

— Ао, ала сте у невреме дошли драги мужу. Баш сад учим најновију моју улогу. Морам се журити. Но знате шта? Седите лепо тамо на диван; за по сата ћу бити готова. Разгледајте дотле онај дивни албум; јуче сам га добила од позоришне дружине, — о чему ви, да боме, ништа не знате.

Ово је мало подругљиво рекла Беркиница свом мужу, а за тим се опет задуби у читање.

Муж, висок човек, покораваше се ћутећи. Но место албума, посматраше своју жену. Она је мало у страну села, а лице јој доби неки особити израз. Шандор Берки се задиви, као да ју је тек сад први пут видео. И како је гледао дуго, непрекидно то лице, као хиџотичним утицајем, покрену се у њему неки нов, нутарњи процес, што га је тек пре неколико дана први пут осетио.

Споречкали се због нечега и Ј. Хилер му је тада рекао: „Нема на свету горег човека од бадавације.“ А то си баш ти, Шандоре. Живиш од милости женине, која ти банкама заслепљује очи, да не видиш њене гавалире. Иначе би луда била, кад би друкчије радила, поред таког пропалице, као што си ти.“

Од то се доба урезаше у душу његову ове чудне речи. Њихов садржај разори му све живце

мозга, и мисли му се збркале. Најстрашније му се учини то, кад помисли, да је онај човек можда истину рекао. Он је заиста најгори, последњи човек на лицу земље. Страшна је била то лекција; али је заслужио. . . Ох, ова слатка жена која сад пред њим стоји и која ваљда није ни мислила на њега, — његова је била сасвим; срце, чиста поштена љубав, цело биће. Како је запросио руку лене, богате Илке Мезеијеве. О, како су сретни били неколико година! Али за кратко време постаде му несносна, њена велика љубав одвратна, а како мила младићка слобода, бекријање, немаран живот! Погазио је ту свету љубав. Одбацио је, обесчастио — својевољно.

Сећа се добро тог тужног дана. Седели су у крчми. Између осталог је неко приметио, како је несносно госпи Беркијевој. Сирота жена, вредно би је било утешити — разгонити сету крај дугих зимских вечери; Шандор и тако немари за њу. . . То је било речено, да он чује. Други му се у очи смејаху — подругљиво. Није марио. Само им је толико, ал гордо одговорио: „Не би ни пристала с вама! . . .“ Љубоморан, љубоморан! Још и овакав човек сме бити љубоморан?! — шапутаху свуда. И дотле га задиркиваху, док се није разљутио, и тако забуњеном главом бацио је кључ од капије најгорем Фрањи

Кендију рекав: „На. Покушај, ако неверујете, што говорим.“ Грохотним смејом примише предлог. Сви га исмејаше . . . После кратког времена се поврати Фрања. Беше озбиљан и блед. Само је толико рекао: „Стидим се браћо. Беркијевица је анђео, у које је љубав већа од патње. Тако сам је жалио, да ми и сад дркће ово моје бекријско срце. Заиста, Шандор је није заслужио.“

Идућег дана му је жена мирно без пребацивања рекла:

— Шандоре, молим вас, увиђате ли, да после јучерашње сцене не можемо дуже овде остати. Отпутоваћемо у Пешту. Нећу, да вас презиру, а мене да сажаљевају.

Мало се трго и осрамотио. Неку је извину мрмљао, на што се од њега жена окренула.

Трећег дана беху већ у Пешти.

Од то доба прође година дана — пуна ванредних догађаја. Жена му је одмах постала глумицом. Већ у детињству је обожавала позориште. Као готову глумицу је примише у позориште. Њега није ни запитала. У осталом је њихова веза и тако далеко стојала од мужа и жене. Када се уселише у леп, угодан стан, жена му рече:

— Ово је ваша соба, а ове две моје. Ако би вам новаца требало, а ви реците. То је заиста мало необично звучало, али је слабо марио за то. Видио је пред собом дивну варош. Често се догодило, да се по више дана није састајао са женом. Само се тада показивао, кад му је новаца требало. — Тада је био понизан и учтив. И у руку је хтео пољубити своју жену, што жена никада није дозволила

Пропадао је помало све дубље умно и морално. Одвикао се од рада и озбиљног мишљења и само је живео без цели. Ко би мислио, да и из ове смрти душевне има ускренућа? — Већ ол неколико недеља осетио је на себи неку промену; видео је, да је пао у бездан, поче к себи долазити. Лепше мисли га обузимаше.

После оног споречкања, — све му се врзле по памети мисли . . . Ова ме жена банкама заклепљује да не видим њене покорне. Те страшне мисли будише га из сна као труба последњег суда. Истргоше га из немара, вратише му моћ мишљења, отворише му очи, да види какву је ружну и подлу улогу играо поред своје добре жене, да види како је постао бадавација, недостојан муж, што живи из милости женине. Пред-

ставља господина, весели се, а све од милостиње увређење жене. Па ко је изазвао ту не бичну светлост у његовој пола трезној глави? — Жена анђелске душе. Ко би мислио, ко би веровао да има у жене толике љубави, толико пожртвовања. Трпи га поред себе, отвара пут његовим лудоријама, страстима, да га полако до скота понизи, презреног увредљивца. Мужа свога употребљује за громобран, да тиме очува себе и бар привидно своје поштење. Очајнички постаде пред њим све јасније . . . Али ипак не зна, не сме веровати: да га је ова женска преварила и да га вара. Немогуће је. Сваки се делић његова срца опире тој предпоставци. Женској, којој је сво биће чиста, искрена љубав била, не може се тако осветити свом мужу. Сто пута би гора била од човека. Осећа, да се душа његова све више занимала овом мишљу . . . Али ако је ипак — истица?! . . . Та рекли су му отворено у очи а и прилике о томе исто сведоче, и може бити, да ова жена, ова обожавана, слављена уметница није ништа друго, него неваљала жена! . . .

— Не верујем! — продера се Беркија и тако луци по маленом столу, да је красни албум на мах пао доле.

Уметница уплашено погледа свог мужа.

Побледише оба двоје, као да су осетили, да ће се између њих двоје, нешто ванредно догодити. Жена се поче смешити подругљиво. Та она је и тако тај значај употребљавала спрема свога мужа.

— Но, тако уплашити човека? Та шта вас је снашло?

Он умирен рече:

— То ме је снашло, госпођо, да сам већ омрзнуо на овај живот! Хоћу, да буде крај овој комедији. Отићи ћемо у коју варошицу — куда ви оћете — и тамо ћу отворити одветничку канцеларију. Не знам шта се са мном збило, али тако осећам, да овде морам полудети.

У њеном се оку нека чудна светлост засија, па се засмеја.

— Ах, па зар и мој мужић уме тако озбиљно говорити? Но, то је величанствено! Зар вам не треба новаца?

— Не! дошао сам, да чујем ваше мишљење, шта ће те рећи на овај план?

— За ваш план, драги пријатељу? За ваш план? — Па ништа . . . Та гледајте, ваљда тек нећемо и ми једно другом озбиљно говорити?!

Подругљивост, која се скриваше у тим речима, раздражи човека.

— Као ваш муж, захтевам, да будете послушни и да ме пратите?

— Охо! захтевати, заповедати? Ви сте врло чудни. Молити, драги господине, лепо понизно молити, а не заповедати! Тако, тако! За тим, кад лепо молити, знате, шта ћу вам одговорити? Но, пазите. Ово: молба ће се услити, али се не може испунити.

И смејаше се том говору. То је било неко убилачко смешење, од чега се све већма стезало срце Шандора Беркија. Мрачно је погледао на жену.

— Не ћете да дођете, јер се не можете одцепити — од гавалира.

Но то је доведе у забуну. Само јој се два ока сад засветлише.

— Но, ви сте данас заиста предамном неразумљиви, драги пријатељу. У осталом могуће је, да имате право. Али како ми можете то рећи ви . . . ви? Та немојте да вас опет исмејем.

И пошто човек заћута, отиде к прозору и отуд поче говорити.

— Дабогме, да се добро сећам. Страни ме јако поштују, као уметнику. Ништа ме се не тиче, ни прошлост ни ви. Ни, не знам, одакле узимате право себи, да ми пребацујете. Ми смо већ давно једно с другим свршили, драги пријатељу.

Када се затим окренула, ту пред њом стајаше човек понизно, чисто очајнички говораше:

— Илка, молим те, преклињем те, свемогућим Богом, реци, да није истина, што си рекла. Ти ниси могла обесчасити твоју чисту, поштену, велику љубав. Не могу веровати, да си се ти „тако“ мени осветила . . . Истина је, да сам те грдно увредио; нитков сам, можда и последњи човек на свету; али као и сви други мужеви мислим, да си: добра била, остала си анђео, та: жена си, љуба си! . . . Пре неколико дана ми је неко у очи рекао, да ме ти вараш. То је за мене страшно било. Од то доба не могу себе да познам. Нестало је невестике и видим, да те на ново, још увек волим, љубим. Насиљно угушени осећај победоносно се покрену у мени. Спасен сам био . . . али од то доба немам мира, мучила ме сумња; нисам ли те за навек изгубио? . . . не, сад долази права моја

осуда? . . . Илка, ако знаш за милост: реци, умори ме, утишај ме . . .

Жена се окрену и тихо рече:

— Тражите моју чисту, поштену љубав? Зар нисте ви били, који сте то одбацили, обесчасили? . . . Сад је све доцне, сироти пријатељу.

Шандор Беркија је чврсто стиснуо главу између две руке. Дугачак, мучан уздах изби из груди његових.

— Дакле је истина. О Боже мој! Шапутапе једва чујно. Више не рече ништа. Велико јако тело му се згрчи, скупи, затим се тихо упути к вратима. Међу тим је двапут стао, као да није могао поднети циновски терет. Код врата пак застаде, чуо се један цик, цика његове жене:

— Није истина, Шандоре, није истина! — А у другом је тренутку Шандор Берки већ појурio својој жени и ван себе је ухватио за мишице: — Шта си рекла, Илка, реци молим те још једном? Да ли сам добро чуо? Понови, реци још једном . . . Тако, тако! Гледај ми у очи, сад говори, вичи. Клекни доле, закуни се свемогућим Богом, на мир душе твоје . . . Хвала, хвала . . . Добра си била, анђео си остала. Нека те Бог благослови. Сад сам миран, сасвим миран. Ова ми је сцена очистила грешну душу . . .

Жена је тихо плакала и главу положи на дахтајуће широке груди мужевљеве.

— Колико сам патила за тебе Шандоре! Али сам сад сретна. Добри је Бог саслушао моју молбу, повратио ми те је . . . Како је добро, како слатко верно љубити. Али ви и не знате, како сам ја лукава, подла жена? Заиста драги мој, читав сам план сковала. Смешну сам, понижавајућу улогу играла с тобом, јер сам знала, да ћеш се једном ипак! повратити, и да ћеш видети жалосно твоје стање. Постала сам глумицом, на јавност сам изашла, да те опет победим: и да те љубоморним учиним, да видиш, шта си у мени изгубио . . . Како је тешка, како је мучна била ова игра. Колико је суза мене стало . . . Али је већ прошло. Ти си опет мој, до века мој. Отићићемо одавде долеко, да нас ни успомене не узнемирују. А затим ћемо нов живот почети, је ли Шандоре; сретнији, нов живот . . .

Богдан М. Рајковић.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Из Мостара. Цртица од Свет. Ђоровића. Издање књижаре Д. М. Ђорића у Београду. Цена 80 пара дин.

Наши поштовани читаоци имали су прилике да се упознају са причама и слаткоречивим приповеткама нашега сарадника г. Свет. Ђоровића из Мостара. Од прилике у истом начину и још живље написао је и у овој књижици приче из живота, валда својих садругова и познаника. Приче су ове: За паучице. — Поремећен план. — Погријешила. — Прва љубав. — У добри час. — То Бог зна. — Сретно вече. — Њезина реч. — У малој кућици.

Свака је прича један кратак одломак из живота једне и друге породице, а тако је живо описана, да чисто гледите у она лица и оне куће, где се то збива.

Ако је тако нежан, тако благ, скроман, смиран и питом наш народ у Мостару: онда је то заиста диван и моралан свет, и ми већ тога ради треба да набавимо ову књигу, да из ње упознамо оне лепе и питоме обичаје тог нашег још непокованог света, па да се крпимо и јачамо на тој природној путањи, коју нису још туђинци разрили и обесвестили.

Језик је у причама мек, гибак и природан, као што су и сами Херцеговци, те можемо топло препоручити ову збирку прича, особито нашем девојачком и момачком свету.

Девојачка критика о „Иконији“ Ч. Мијатовића. Једна интелигентна млада Српкиња изразила се у свом приватном писму, писаном својој млађој сестри, мимогред, поред осталих ствари и о „Иконији“, причи Мијатићевој. Добротом адресата дошли смо у прилику, да то место у писму прочитамо, те како нам се интересантним чини, саопштавамо га овде од речи до речи.

„ Пред вече походисмо деда Перу и Војновићеве. — Јуче пре подне сам ишчитала „Иконију.“ Не знам како да ти кажем. Почетак ми се допао и по њему сам много више ишчекивала; но онај прелаз на везира, некако ми је празан, сувише брз. У опште ми се чини сувише мало радње и догађаја у целој причи. Мало је претеран (бар мене није очарао) опис у Стамболу. А опет много сам више ишчекивала љубави, нежности и пожртвовања од јединца сина наспрам нађене му мајке. Свршетак је доста леп. Мислим ипак, да би интересантније било,

да се и син, тј. везир, вратио са својом мајком и т. д. и т. д.

Саирлот, куд сам ја забасала; сасвим случајно изађе нека назови-критика. Да ме је у разговору откуд г. *, с ким се често о еличним стварима разговарам, на то потакао, те да сам била побуђена да кажем своје мишљење, не бих се чудила. Ал откуд дођох с отим у писму мојој милој сестрици . . . Прелазим дакле на опис мојег провођења, где сам и стала“

Саопштавамо ово место из приватног писма што нам се, како рекосмо, интересантним чини и то не због критике саме, која у осталом није исцрпива, него нам је интересантно то, што видимо, да се наше миле Српкињице у свом приватном дописивању разговарају и о таквим озбиљним стварима. Такве девојке с правом носе атрибут интелигентне.

— Позив на претплату. Охрабрен одзивом на I. св. „Светлих слика“, из првих дана Хришћанства, приправио сам и II. св.

Да књига уђе у што шири круг читалаца, то сам овој свесци назначио цену само тридесет новчића.

У књигу ће ући ове слике: Трнов венац, Васкрсење, Савле, Ананије, Чаробник Симон и још једна, која буде.

Скупљач, који буде прикупио 10 претплатника добија једанајесту књигу на уздарје.

Рок претплати, до конца маја, по старом кал. Претплата се шаље: У Ср. Карловцима: на уредн. Бранкова кола, Уредн. Српског Сиона и ца потписанога. За Србију: на г. Дим. М. Ђорића књижара у Београду. За Босну: на г. Н. Кашиковића уредн. Босанске Виле. За Херцеговину: на г. Свет. Ђоровића у Мостар.

Уз претплату ваља послати и 5 новч. поштарине. — Имена претплатника штампаћу.

Код писца се налази још један део нерастурених Светлих слика, прве св. Ако би ко желео да одкупи, нека се јави.

Ср. Карловци 17. априла 1896.

Драгутин Ј. Илић.

ПРИЈАТЕЉИ НАШЕГ ЛИСТА.

Гђа Савета Н. Пантелића из Дол. Тузле претплатила је један примерак нашег листа више, који се са захвалом даје ученици овдашње срп. више девојачке школе Авки Васиљевићевој питомици Марка Добројевића добротвора из Бос. Крупе.